

ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ІНДИКАТОРІВ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Аксьонова Ірина Вікторівна, к.е.н., доц. кафедри статистики та
економічного прогнозування ХНЕУ ім. С. Кузнеця
email: ivaksyonova@mail.ru

Поняття «стійкий розвиток» було введено в світову науку і політику комісією Брутланд як розвиток, який задовольняє потреби теперішнього часу, але не ставить під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби [5]. Активне поширення ідей стійкого (сталого) розвитку в Україні, як і в інших країнах світу, почалося після Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку, що відбулася в Ріо-де-Жанейро у 1992 році [4]. Сталий розвиток, у формулюванні Світового банку [3], це управління сукупним капіталом суспільства в інтересах збереження і збільшення людських можливостей. За визначенням Інституту сталого розвитку, це суспільно-економічна модель поступального технологічного і соціального розвитку суспільства з метою задоволення життєвих потреб нинішнього та майбутніх поколінь, згідно з якою виробнича і соціальна сфери розвиваються збалансовано, не наносячи довікільню непоправної шкоди. Таким чином, у міжнародній практиці термін «стійкий розвиток» означає високу соціальну та екологічну «якість» економічного зростання, тобто зростання економіки при забезпеченні соціального розвитку та збереження навколишнього середовища.

На сучасному етапі, метою стійкого розвитку регіонів країни є підвищення рівня та якості життя населення на основі інноваційного розвитку економіки та соціальної сфери при збереженні відтворювального потенціалу природних комплексів певної території. Отже, для досягнення стійкого розвитку необхідно застосовувати комплексний підхід, тобто враховувати як екологічні, так і соціально-економічні фактори.

В даний час в світі немає загально визнаної методики оцінки траєкторії

сталого розвитку регіону. У зв'язку з цим, актуальним є визначення підходів до розробки системи оцінювання стійкого та конкурентоспроможного розвитку на регіональному рівні на підставі певних індикаторів. Під індикаторами розуміють статистичні та інші ряди даних, які дозволяють визначати поточний стан і напрямок розвитку з точки зору встановлених цінностей і завдань, а також оцінювати вплив окремих факторів або програм.

Відбір відповідних індикаторів повинен відповідати наступним вимогам:
достатньо відображати конкурентний успіх регіону в досягненні тактичних і стратегічних цілей;

характеризувати основні конкурентні переваги (інвестиційні, інфраструктурні, інноваційні, інформаційні, інституціональні та інші);

відображати галузеву структуру регіону;

забезпечувати об'єктивність та доступність статистичної інформації.

Узагальнивши підходи вітчизняних та зарубіжних вчених, що розробляють індикатори або системи індикаторів, які характеризують траєкторію стійкого розвитку, можна виділити наступні, в залежності від ступеня агрегування даних [1]:

1. Розрахунок загальносистемних (агрегованих, інтегральних, сукупних) індикаторів, на підставі яких можна судити про ступінь стійкого розвитку в цілому.

2. Розробка систем індикаторів за окремими сферами та компонентами сталого розвитку

В цілому, можна виділити наступні підходи до побудови систем індикаторів [2]:

а) підхід, заснований на структурі індикаторів, що включає розділи «тема - підтема - індикатор». Даний підхід розроблено Комісією ООН зі сталого розвитку;

б) підхід, заснований на структурі «проблема - індикатор», коли проблемі, що визначає сталий розвиток, відповідає свій індикатор;

в) підхід, заснований на видах капіталу (природному, людському,

фізичному і сукупному), наприклад, модель капіталу, запропонована Світовим банком.

На міжнародному рівні в даний час розроблений проект з 134 індикаторів стійкого розвитку [1]. Недоліком проектів міжнародного рівня є те, що запропоновані індикатори потребують спеціальних перетворень, пристосування до конкретних умов, а в деяких випадках - адаптації для окремих країн, що не буде уніфікованим підходом і не дозволить дати міжрегіональну оцінку. Тобто, велика кількість індикаторів, пропонованих міжнародними проектами, ускладнює їх використання у багатьох країнах у зв'язку з відсутністю необхідної інформації і достовірних статистичних даних. Відсутність єдиних принципів до включення показників в систему індикаторів сталого розвитку містить проблеми їх повторення.

Оскільки в сучасних умовах регіони стають головними суб'єктами сталого розвитку, то для кількісної інтерпретації процесів, що відбуваються в них, необхідно розробляти відповідні системи індикаторів саме на регіональному рівні, щоб відобразити основні проблемні моменти, властиві для кожного регіону окремо, а відповідно, визначити коло обов'язків і відповідальних за досягнення сталого регіонального розвитку.

Література: 1. Данилов-Данильян В.И., Лосев К.С. Экологический вызов и устойчивое развитие. Учебное пособие. - М.: Прогресс - Традиция, 2000.- 416 с.; 2. Новый взгляд на богатство народов. Индикаторы экологически устойчивого развития: [Пер. с англ.] / Дж. Диксон [и др.]. - 2-е изд. - М. : Весь Мир, 2003. -128 с.; 3. Проект постанови про концепцію переходу України до сталого розвитку [Електронний ресурс]. Режим доступу: w1.c1.rada.gov.ua/pls/.../webproc4_1?id.; 4. Ріо-де-жанейро – Йоганнесбург: паростки ноосферогенезу і відповідальність за майбутнє/ Під ред.. В.Я.Шевчука, Г.О. Білявського, Ю.М. Саталкіна.- К.: Геопринт, 2002. – 118 с.; 5. Урсул А.Д. Переход России к устойчивому развитию. Ноосферная стратегия. – М.: Издательский дом, 1998.- 500 с.